

TORONTÁLI KÖZLÖNY.

— Kiadóhivatal: —
Kiadói-Nyomda. Telefon sz. 15.
 — Nagyikindán. —

Egyesült „Kikindai Közlöny“ és „Felső Torontál“
 — **POLITIKAI LAP.** —
 Megjelenik: vasárnap és csütörtökön.

Előfizetési díj:
 Póstán küldve, vagy házhoz hordva: Egész évre 14 kor
 Félévre 7 kor. Negyedévre 3 kor. 50 fillér.
 Egy szám 12 fillér.

Vásároljunk csak hazai ipartermeket! Azt a kereskedőt, aki Magyarországon előállítható árukat külföldről szerez be, — ne támogassuk! Azon kereskedő hirdetésait, ki üzletét hazai árukkal szerezte fel, a legolcsóbb áron közöljük.

Az iparosok és a szocializmus.

(Negyedik befejező közlemény.)

Nálunk a szocializmus ugyszólván egyedül az ipar terén jelentkezett, minden erejét és mérgét ott adta ki, válogatatlan harciszekőzeivel a tájékozatlan és meglepett ipari világban nagy riadalmat és rombolást okozott, s miután épen az ipar terén van az országnak a legnagyobb gyengéje, ezen a ponton a nemzeti munkában és vagyonban egyelőre jelentékeny kárt tett.

Nem áll meg a munkabérek szabályozásának kérdésénél, hanem szervezett ereje érzetében hatalmi kérdést formált s az önálló iparüzés szabadságát és lehetőségét érintette.

A vélemények e tekintetben eltérők lehetnek, mi a következőkben jelezzük álláspontunkat:

TÁRCZA.

A toloncz.

A Keleti pályaudvaron egy rongyos elzúllott tolonczot tuszkol be két csendőr az indulásra készen álló éjjeli személyszállító vonat egyik hátsó szakaszába.

A rongyos alak mugorván ül le a szakasz egyik sarkába. Osszeszregorodva huzza be nyakát foltos, oeska fakó kabátjának felgyúrt, zsiros gallérjába és sötét tekintettel bámul maga elé. A kísérő csendőrök közül az egyik szembe véle telepedik le, a másik átmegy a szakasz másik sarkába és végigdülve a padon lepihen. Az elzúllott alak egy ideig mugorván ül, aztán leveszi zsiros kalapját és megsimogatja nagy bozontos fekete haját, miközben köhéscsel.

Rongyos külseje ellenszenvet kelt a vele szemben ülő csendőrben, aki nem nagyon bizik benne és megfogadja, hogy vigyázni fog rá.

Künn sipolnak és a vonat lassu dübörgéssel és fokozott robajjal, sziszegve indul ki a pályaudvarból a sötét éjszakába.

A szakaszban csend van egy ideig. A rongyos alak hol a vele szemben ülő csendőrrre, hol az ablakra vet egy-egy pil-

Kölcsonösen tiszteletben kell tartani minden jogot és érdeket, sőt a közérdekkel is összhangba kell ezeket hozni.

A munkásnak természetes joga az, hogy a munka árát megszabja. A munkaadónak természetes joga, hogy iparüzése és vállalkozása módjain ur legyen s a fenálló törvények védelmét igénybe vegye.

A munkás részére biztosítani kell, hogy napi keresetének minimuma annyi legyen, amennyiből magát fentartja. A munkaadó számára is biztosítani kell, hogy keresetének minimuma annyi legyen, amennyiből ő és családja tisztességesen megél. S a harmadik tényezőnek, a magyar iparban fekvő nemzeti munkának is biztosítani kell, hogy legalább itthon versenyképes legyen. Mert az élet törvénye nem törődik a jogok harcával, e harc szólamaival és szenvedélyeivel, nem a fenálló törvényekkel, hanem kérélehetetlenül leszámol és 2000-rével rakja a „Karpattia“ uszó szörnyetegre hetenkint a kivándorlókat,

A munkaadónak meg kell ismerkednie és meg kell barátkoznia a szocializmus lényegével és törekvéseivel. A miebben az emberi

lantást. Künn szítal az eső és a hűvös éjjeli szél oda csapkodja az esőszemeket az ablakhoz. Nem lehet látni mást, csak a vonat mentén elmaradozó fák sötét vonalait.

A szakasz másik sarkában fekvő csendőr elszunyadt.

A tolonczczal szemben ülő mugorván nézi az ablakot majd egy paparlapt vesz elő, s megszólal:

— Magának olyan uri neve van révpataki Pataky László. Mi volt maga?

— Ur! feleli a rongyos alak és nevetni kezd bambán, majd dörmögve folytatja:

— Igaz, ur voltam, most meg rongyos, piszkos csavargó vagyok. Csendőr ur nincs egy kis pálinkája — kérdi s a szemé felesillan.

— Nincs.
 — Kár, pedig nekem csak pálinka kell. Pálinka! Azért vagyok most ilyen rongyos, azért . . . szólt mind halkabban, majd elhalóan folytatta:

— Pálinka, az kell nekem pálinka!

A csendőr megborzadt. Miért iszik? — kérdezte.

— Mert muszáj! — feleli a rongyos alak és kedvetlenül fordult egyet lenézve a padlóra, elkezdett tompán szagatatottan beszélni.

helyzet javítására irányuló, méltányos, keresztülvihető, valami módon elszámolható, vagy másra áthárítható elem van, azt tiszteletben kell tartania és jóindulattal bírálnia. A munkásnak nem a nyers erőszak szakitó, törő harci szenvedélyével kell a munkaadó ellen támadni, hanem a megértetés erejével. Nem szabad szem elöl téveszteni a nemzeti munka életképességét s e munka bármily szerény képviselőjének, a munka viszonyainak mérlegelesét. Ahol a munkás szocializmus magát a nemzeti ipart nem veszi tekintetbe, ott bünt követ el a magyar nemzet fogalma alá eső nagy népcsalád érdeke ellen s kihívja üldöző hatalmát; ahol pedig az iparüzővel hatalmi erőszakoskodást követ el, azt megalázni és szabad rendelkezésében gátolni törekszik, ott társadalmilag ellenszenvenessé válik.

Sem egyikre, sem másikra nincs szükség, mert a szocializmus igazi eszményei e kártevő utkikerülésével is előbbrevehetők.

Az államnak, a nemzeti közakaratnak, minthogy saját vérerejéről van szó, ebben a harcban résen kell lennie és nemzeti ipari érdekeit, közgazdasági moz-

Csendőr ur magának nincs pálinkája? kár, már háromnap nem ittam egy kortyot sem. Pedig nekem inni kell, mert pálinka nélkül nem tudok ellenni. Nem tudok se aludni, se nyugodtan ülni, ha nem vagyok részeg. Hát legalább beszélni fogok. Elmondom mi voltam legalább nem fog itt unatkozni. Tudja én ur voltam ám ott a hova most visznek. Volt házam, pénzem, szerettem. Kártyáztam, pezsgőztem és mulattam. Ninden éjjel huzattam a cigánynyal az egyik ház ablaka alatt. Az az ablak tett tönkre, mert az az ablak sohasem nyílt ki a számomra. Pedig ő ott bent aludt, az ágya ott állott az ablaknál. S még csak gyufát sem gyujtott. Belé nyugodtam volna, ha más számára se nyílt volna ki az az ablak. De annak a másinak kinyílt. Ezért mulattam, ezért ittam, ezért kártyáztam, ezért szórtam a pénzt. Egyszer egy éjjel találkoztam vetélytársammal. Felpofoztam. Másnap aztán egészen végeztem vele. Megöltem. Megöltem, de nem orozva, hanem uri tempó szerint tanuk és orvosok előtt. Mikor ott feküdt előttem átszurt szívvel, holtan, üvegesedő szemei folyton csak reám meredtek, folyton csak engem néztek, összeborzadtam, elfordultam a halottól, s most is érzem hideg nézését. Aztán mindig csak azt a halálfőt láttam. Ejjel nappal, mindig előtem volt. És ő, a — menyasszony, hallot-

HIREK.

bemutakozását, — hanem a hazai mezőgazdasági és ipari közönségre tanulságos is akar lenni, amennyiben a kiállítás rendezése, melyben elsőrendű motorgyárosaink kivétel nélkül helyet foglalnak, a kiállítás keretén belül alkalmas fog nyújtani a közönségnek arra, hogy a motorok alkalmazását minden fajtájában, minden alkalmazási módjában, a motortechikát pedig legnépszerűbb módon való ismertetés és szemlélet útján megismerje.

Azok a nagy gazdasági érdekek, amelyek a motoroknak az ipar, főleg pedig a közép- és kisipar terén és másrészt a mezőgazdaság minden ágában való terjedéséhez fűződnek, a gyárosok részéről épen az által fognak honoráltatni, hogy gyárosaink igen jelentékeny áldozatokat fognak önként hozni, a kiállításon való bemutatkozásuk céljából.

A kiállítás nemcsak a városligeti iparcsernokra, amelyet a kormány e célra már átengedett, hanem az iparcsernok előtti területre is ki fog terjedni.

Gyárosaink a kiállításra meglehetősen építkezéseket is csinálnak. Így például legnagyobb malomberendezési és motorgyári cégünk egy motorüzemű teljes malmot fog felépíttetni. Egy szivattyúgyárunk nagy motorikus berendezésű szivattyutelepet szándékozik bemutatni. Egy hatalmas turbina berendezés is bemutatásra kerül. Csak e néhány példából is látható az, hogy gyárosainknak a kiállításon való megjelenése olyan költségeket igényel, amelyek fejében hazai iparunk elvárhatja, hogy hosszabb időn át legyen módja a közönségnek a kiállítást szemlálni és tanulmányozni.

Hozzájárul mindezekhez az is, hogy a kiállítást rendező Magyar Automobiltechnikai Egyesület már is gondoskodott arról, hogy a kiállítás tartama alatt a kiállítás területén az egyes kiállítási objektumok előtt váltakozva rendszeres, népszerű szakelőadások tartassanak a napnak bizonyos meghatározott órájában, amelyen a kiállítást látogató közönség díjtalanul vehet részt. Ilyen szakelőadások a kiállítás egész tartama alatt fognak tartatni és céljük az, hogy a kiállítást látogató közönség e népszerű szabad előadások által a motorok szerkezetét, kezelését, elforduló hibák kezelését és kiküszöbölését, a motorok alkalmazását, általában az azok használatára, használhatóságára, költségeire és üzemére vonatkozólag mindama ismereteket elsajátítsák, amelyek alkalmasak arra, hogy a Magyar Motor- és Automobiltechnikai Egyesület által maga elé tűzött cél, t. i. a motorok és azok használatának népszerűsítése és terjesztése minél jobban megközelíthessék.

A kiállítás rendezése ebből a célból nagy országos propagandát fog kifejteni és az ország minden részéből váltakozva mezőgazdasági és iparos körökből csoportos felrándulásokat fog rendezni a kiállítás tanulmányozása és az abban megtartandó motortechikai előadások hallgatása céljából.

A kiállításnak ez a nagyszabású programja hivatva van a hazai iparnak és mezőgazdaságnak a motorok terjesztése által az eddiginél nagyobb lendület adni, következésképp iparunk és mezőgazdaságunkra fejlesztőleg hatni.

De hivatva van egyúttal a hazai motoripar nagyobb fejlesztését, hazai motorgyártmányainknak nagyobb pártolását a magyar közönségben felbreszteni.

Mivel a kiállítás az összes erőfejlesztő gépeket, úgy mint benzin-, villany-, szél-, víz-, gőz- és hőlég motorok stb. valamint azok tartozékainak, alkatrészeinek, és azok által hajtható gépeknek bemutatása lesz, ez a kiállítás oly nagyszabású, hogy a millenáris kiállítás óta ilyen nagyfontosságú kiállítás hazánkban még nem volt, de szervezeténél és tartalmánál fogva e kiállítás eddig még a világon páratlanul áll és alkalmas arra, hogy a külföldi figyelmét is felhívja erre a szorosán magyar jellegben megtartandó hazai kiállításunkra.

— **Kinevezés.** A kereskedelmügyi min. kir. minister Kikinda Gyula minis-teri főmérnököt a VII. fizetési osztály 3-ik fokozatába kir. műszaki tanácsossá nevezte ki.

— **Eljegyzés.** Szende Béla a nagyikindai gőzmalom r. t. tisztviselője eljegyezte Lengenfelder Magda kiasszonyt Nagyikindáról.

— **Lesz-e még eső?** A három nap óta tartó hűvös, esős időjárás úgy látszik a végére jár. Habár az idő tulnyomóan borult, az északi megyékben ma száraz volt. Ha az időjárásnak hinni lehet, úgy enyhe, bár szeles, de esőmentes idő várható.

— **† Wachtel Leo.** Városunk elhunyt és igaz, őszinte részvét mellett, osztatlan gyász közepette örök nyugalomra tért rendőrkapitánya elhalálozásáról hátramaradt családja a következő gyászjelentést adta ki: Özv. Wachtel Leoné szül. Steigerwald Irén, továbbá gyermekei Adrienne, Irén, Leo, Ilonka és Pál a saját és az összes rokonok nevében megtört szívvel tudatják, hogy a felejtetetlen férj, a leggondosabb atya és a legjobb rokon Wachtel Leo Nkikinda város rendőrkapitánya, a cs. és kir. 29. gyalogezred tart. főhadnagya, Torontálmege törvényhatósági bizottsági tagja stb. életének 49-ik és boldog házasságának 20-ik évében, a halotti szentségek ajtatos felvétele és rövid szenvedés után a tegnapi napon este 8 órakor jobb létre szenderült. A drága halott hült tetemei f. hó 21-én délután 4 órakor fognak a helybeli róm. kath. sirkertben örök nyugalomra helyeztetni; az engesztelő szent mise áldozat pedig f. hó 22-én délelőtt 8 órakor fog a helybeli róm. kath. templomban a Mindenhatóknak bemutatattatni. Nagyikindán, 1906. évi augusztus hó 20-ik napján. Nyugodjék Békében!

— **Krieghammer — meghalt.** Ischl, aug. 21. Krieghammer báró, volt hadügyminiszter, aki néhány nap előtt egy udvari vadászaton súlyosan megsebesült, ma délelőtt fél 12 órakor sebeibe belehalt. A holttestet Ischlben fogják beszertelni; a beszertelésen a király is jelen lesz. Ischlből Bécsbe szállítják a holttestet, ahol katonai pompával temetik el. A király, akit a halálesetről azonnal értesítettek, főhadsegédje útján részvétét fejezte ki a gyászoló családnak.

— **Változás a menetrendben.** A magyar államvasutak vonalain szeptember 1-től kezdve több módosítás lép életbe. A budapest-orsovai vonalon a 742. számú gyorstehevonat csupán III. osztályú utasok részre Szegedről Nagyikindáig személyszállításra rendeztetik be. E vonat Szegedről d. u. 1 óra 32 perczkor fog indulni és Ujszegeden, valamint Ujszentiván 321. számú, Rábé 325. számú, és Egyházaskér 330 számú órháznál utasok felvagy leszállása céljából feltételeesen meg fog állítani.

— **Merénylet egy vonat ellen** Nagyveszedelemben forgott tegnapelőtt a Temesvárról 9-17 órakor elindult vonat. Vinga és Orezyalva között, a viadukt közelében ugyanis két sint felszedtek — úgy, hogy föltétlenül katasztrófa történt volna, ha a veszélyt idejekorán észre nem veszik. Szerencsére a pályáról közvetlenül a vonat elrobogása előtt még egy szemleutatót tett és ekkor észrevette a bajt. Azonnal értesítette a vingai állomást, amely a vonatot megállították és elrendelte a reparálást. A vonat, amely egyébként zsufolásig tömve volt, nagy késéssel érkezett Aradra. A lelkiismeretlen és ismeretlen tettesek ellen medindították a nyomozást.

— **A tulipános óra osztrák óra.** Az órák szaklapja írja: „A magyarnak Pécs” — németnek Bécshez címzett pécsi ékszerész, Schönwald Imre (van-e ki e nevet nem ismeri?) hirdetésének legújabb szövege ez:

„A mai kor kívánalmának minden tekintetben megfelel Schönwald Imre pé-

csi óra és ékszerüzlete. Talál ott mindenki egyaránt az izlésének és óhajának megfelelő tárgyakat, órát, ékszer, ezüst és arany dísz tárgyat. És minden ami Schönwaldnál kapható magyar gyártmány.”

Nohát ez már igazán visszaélés a közönség bizalmával és jóhiszeműségével, a mely utóljára még el is találja hinni, hogy Schönwald órát csinál. A napilapoknak tudnia kellene, hogy Magyarországon ez idő szerint egy szem órát sem csinálnak s olyan hirdetést, mely ezt állítja, hogy csinálnak, nem kellene felvenniük, mert míg ezzel a hamis reklámmal egy embert boldogítanak, ezeket károsítanak.

— **Cirkus Viktor.** Mint már köztudomású, nemcsak lapunk után, hanem a közönség saját tapasztalása révén is ismeretes a helybeli cirkus Viktor. — Mint már előzőleg is úgy ezúttal is a cirkusról, annak előadásairól csak azt mondhatjuk, amit lapunk legutóbbi számában mondtunk hogy: jobb városunkban még tíz év lefolyása alatt sem volt és hogy igazunk volt akkor, a mikor azt mondtuk, hogy nem vetjük el az igazmondás súlyát, hogy talán előbb sem volt ennél jobb társulat. —

Kittani a zsekó első rangú maga nemében, aki könnyed plastikus mozdulataival a jónál sokkal jobbat produkál, Rieder műkerékpáros mutatványainál nem tudja az ember, hogy mennyire nrakodik kerékpárján, vagy pedig azt, hogy milyen kiváló precizitással végzi azokat az igazán minden egyes mozdulat után veszélyes és nyaktörő ujjabb és ujjabb mutatványokat. Műértőnek szemében igazán ritka, megbecsülhetetlen látvány.

— **Anni,** a táncosnő, plastikus és a szó igaz értelmében természetes, szép tánczával az úri közönség valóságosan dédelgetett kedvenczvé lett, aki nemcsak a táncban produkál kiválót, de a lovon is elsőrangúnak bizonyult. Egy szóval bájos és kívánatos. Legalább ez a közvélemény. Jellemzi egyáltalán az artista művészek társulatát a testületi jó szellem, a fegyelmezett és a distinguált modor úgy az előadásoknál, mint a magán életben. Meg kell még említenünk azt, hogy a társulat illetően való korrekt és kifogástalan igazgatása első sorban is és különösen a korrekt, nyugodt és határozott fellépésű igazgatójának és agilis művezetőjének Waldapfel Emilnek érdeme.

Az igazgató C. Viktor névről való megemlékezésünket még nem fejeztük be mert, hogy a közönség szavaival éljünk, mint műlovarnő első rangú. Elegantiájával, biztos erős kezével a lóvalóságos játszó eszköz az akaratával szemben. Ot dicsérni felesleges munka. Waldapfel mint műbirkozó már régi ismerősünk, de egy új tulajdonságát ismertük meg, hogy: egy artista compániát ilyen szépen fegyelmezzon, ez csak dicséretére válik.

Anguszt! Ot nem dicsérni, az igazán furcsa volna. Úgyesebb, intelligensebb dummer Auguszt alig akad nálánál. Macskaügyességgel vágódik a legnyaktörőbb saltónál is talpra. Megérdemli a közönségtől neki juttatott elismerést. — A bohóc bár más zsánerben, szinten elismerést érdemel. Augusztal egyetemben állandóan kacagtatják a közönséget.

Még csak a Jeu debarréról, Ebben a lovas játékban a hölgyektől eltekintve, bár úgy látszik, hogy szándékosan a leglustább szürkét adták az egyedül versenyző férfi lovas alá, de mindannak daczara óriási ügyességet fejtve ki, a lovat mintegy labdát kezelve, fényesen bebizonyította, ha a félelmetes ellenféltől tartottak is — még is bravuroskodott, ez pedig Matherisz volt. — Egy szóval a társulat önmaga szerette közkedveltségét és a mi ennek természetes folyamánya tett házat is és pedig mindnyart az első két előadás után. Ez a Cirkus Viktorról való megemlékezésünk.

— **Pöttlő és javító érettségi vizsgálatok.** A következő értesítést kaptuk: A

